

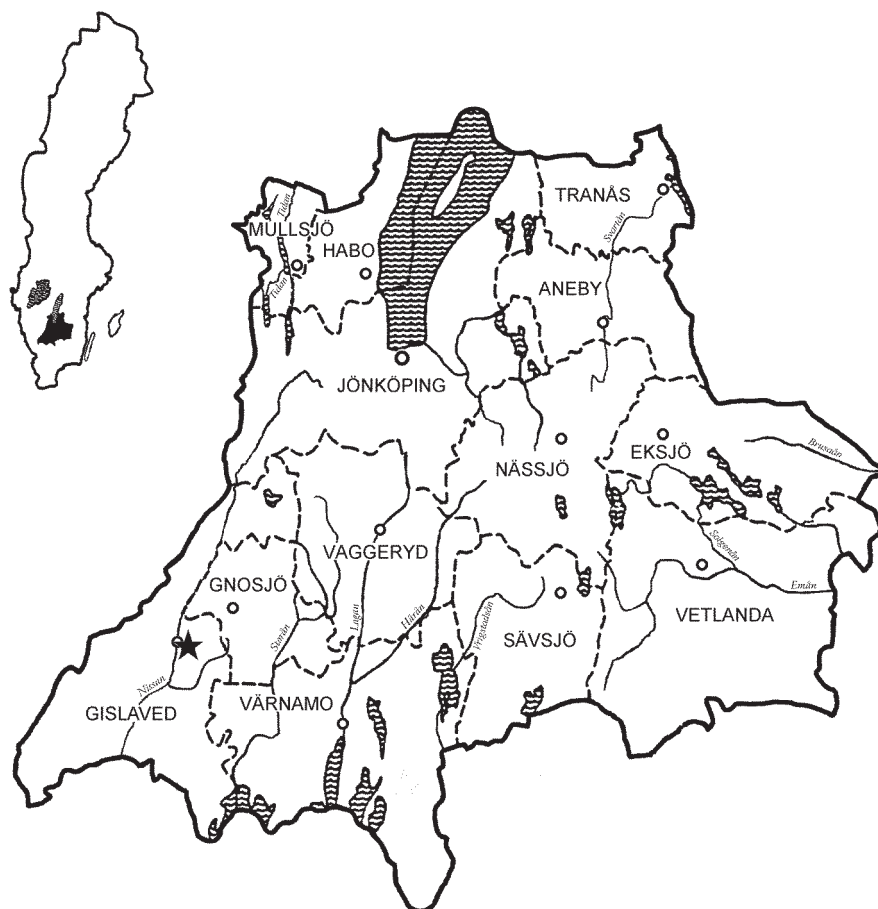
Mossarp 1:31 m fl, Östra Henja industriområde

Kompletterande arkeologisk utredning, etapp 1, inför
planerad industribyggnation, Båraryds socken i Gislaveds
kommun, Jönköpings län

Mossarp 1:31 m fl, Östra Henja industriområde

Kompletterande arkeologisk utredning, etapp 1, inför planerad
industribyggnation, Båraryds socken i Gislaveds kommun, Jönköpings län

Rapport, foto och ritningar: Moa Lorentzon

Grafisk design: Anna Stålhammar

Tryckning och distribution: Birgitta Blomkvist och Marita Tidblom

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping

Tel: 036-30 18 00

E-post: info@jkpglm.se

www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:

Ur karta © Lantmäteriet. Medgivande MS2007/04833.

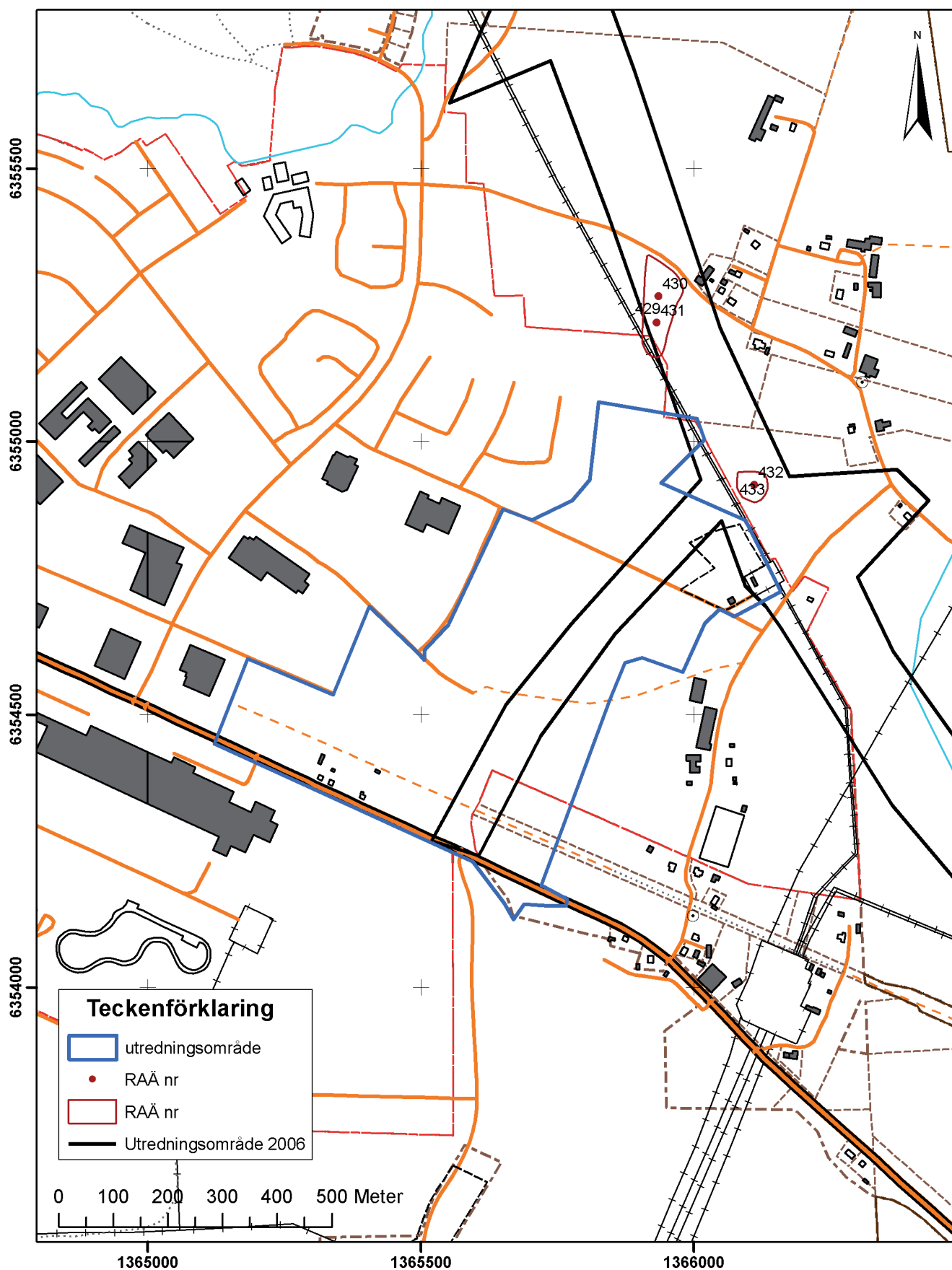
© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2009

Innehåll

Inledning.....	5
Målsättning och metod	5
Topografi, fornlämnings- och kulturmiljö.....	5
Tidigare undersökningar.....	5
Resultat.....	6
Åtgärdsförslag.....	7
Administrativa uppgifter.....	8
Referenser.....	9
Tryckta källor.....	9
Arkiv.....	9
Kartunderlag.....	9
Figurförteckning.....	9

Bilagor

- Bilaga 1. Resultat från fältinventering i tabellformat
- Bilaga 2. Inmätning av påträffade objekt

FIGUR 1. Utdrag ur ekonomiska kartans blad 6D 0d och 6D 1d. Skala 1:10 000.

Inledning

Med anledning av att Gislaveds kommun planerar upplåta ett ca 330 000 m² stort område för industri inom del av Mossarp 1:31 m fl, har Jönköpings läns museum genomfört en kompletterande särskild utredning etapp 1 inom området. Arbetet genomfördes under en dag i april 2009 av Moa Lorentzon, som också sammanställt rapporten, och Fredrik Engman, båda antikvarier vid Jönköpings läns museum. Det äldre kartmaterialet har analyserats och tolkats av Fredrik Engman. Beställare av arbetet var Gislaveds kommun.

Målsättning och metod

Målsättningen med den särskilda arkeologiska utredningen har varit att fastställa förekomst av fast fornlämning och/eller övrig kulturhistorisk lämning. Utredningen har också haft målsättningen att fastställa om och, i så fall, var det finns områden där under mark dolda fornlämningar kan förväntas vilka kräver en arkeologisk utredning etapp 2, t ex boplats- eller gravlämningar.

Arbete har genomförts genom fältinventering samt kart- och arkivstudier. Påträffade lämningar har mätts in digitalt med hjälp av handdator och till den kopplad GPS.

Topografi, fornlämnings- och kulturmiljö

Utförliga redogörelser för topografi, närmiljö och den landskapsbild som omgärdar aktuellt område, liksom för fornlämnings- och kulturmiljö, har tidigare presenterats inför omdragningen av Rv 27, både vid förstudien (Varenius 1994) och vid den arkeologiska utredningen etapp 1 (V. Franzén 2006).

Tidigare undersökningar

Tidigare undersökningar i området mellan Gislaved i väster och Värnamo i öster, presenterades utförligt vid den arkeologiska utredningen etapp 1 inför omdragning av Rv 27 (V. Franzén 2006).

Vid utredningen 2006 påträffades, i anslutning till nu planerade industriområde, ett område med fossil åker, RAÄ 429, två runda stenstättningar, RAÄ 430 och 431, samt en husgrund, RAÄ 432, med tillhörande fossil åkermark, RAÄ 433 (FIGUR 1).

Resultat

I BILAGA 1 redogörs för resultatet från fältinventeringen i tabellformat. BILAGA 2 redovisar inmätningarna av påträffade objekt.

Laga skifteskartan över Henja, Hult och Mossarps byar, upprättad 1854, visar att utredningsområdet ligger på byarnas utmarker. Kartan visar att flera vägar gått genom området men i övrigt fanns inga fornlämningsindikationer inför fältarbetet.

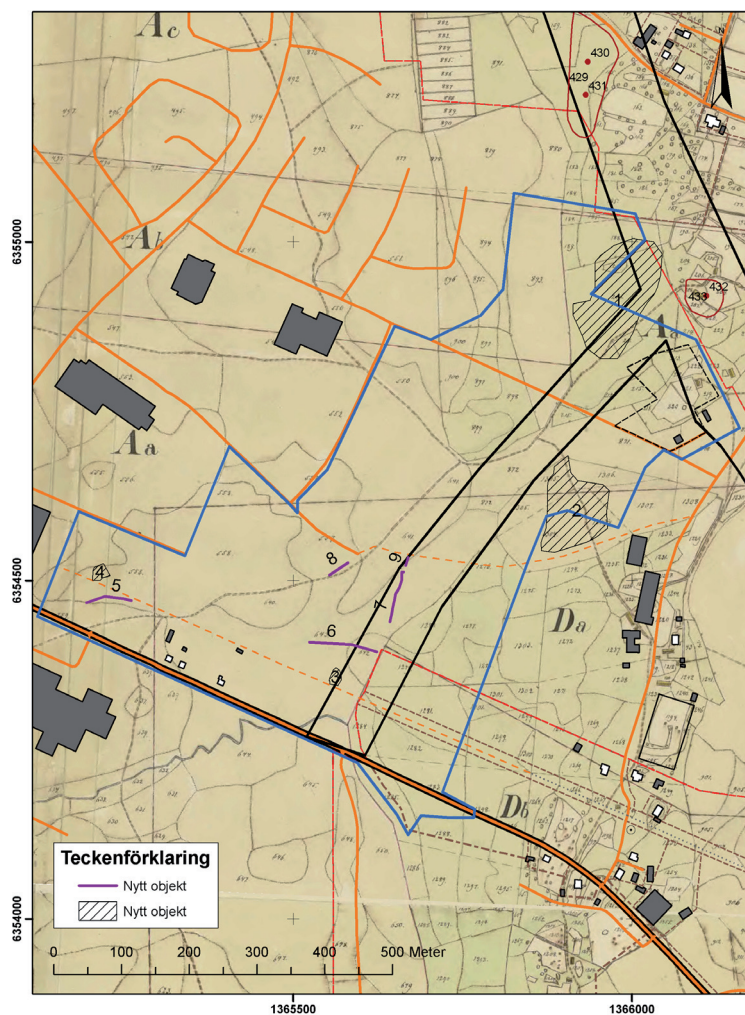
N om utredningsområdet ligger, som nämnts tidigare, RAÄ 429, område med fossil åker. Lämningen påträffades 2006 och bedömdes då som fast fornlämning men fick vid införandet i FMIS bedömningen övrig kulturhistorisk lämning. Vid föreliggande utredning kunde än en gång konstateras att lämningen ska bedömas som fast fornlämning. Området berörs ej av nu planerad industribyggnation men av planerad omdragning av Rv 27 och då bör bedömningen beaktas.

I NÖ och Ö delen av utredningsområdet påträffades två områden med röjningsrösen, objekt 1 och 2, av vilka objekt 2, utifrån områdets och rösenas karaktär, bedömdes som fast fornlämning. Strax Ö om objekt 2 påträffades ytterligare rösen med samma karaktär och steninnehåll, detta område kunde inte avgränsas inom ramen för utredningen då de ligger utanför utredningsområdet. Ingen åkermark återfinns i området på vare sig laga skifteskartan, upprättad 1854, eller ekonomiska kartan från 1950-talet. I S delen av objekt 2 går en vägbank genom området (N–S), vilken troligen sammanfaller med en väg på laga skifteskartan, upprättad 1854 (FIGUR 2).

Objekt 1 bedömdes, utifrån områdets och rösenas karaktär, som övrig kulturhistorisk lämning och skulle vid första anblick kunna kopplas samman med den husgrund, RAÄ 432, med tillhörande fossil åkermark, RAÄ 433, som ligger strax Ö om objekt 1. Helt given är dock inte den tolkningen då ingen åkermark återfinns i området på vare sig laga skifteskartan eller ekonomiska kartan från 1950-talet. Utifrån det historiska kartmaterialet borde lämningen tolkas som äldre än torplämningen, RAÄ 432 (FIGUR 2).

I NO påträffades också en kallkälla, objekt 13. I S delen av området påträffades tre sandtäckter (objekt 3, 4, 10), två stenmurar (objekt 7, 9), vilka sammanfaller med befintlig gräns för dagens åker, två grindstolpar (objekt 11), vilka står på ömse sidor av väg som finns med på ekonomiska kartan från 1950-talet, en stentipp (objekt 12) samt tre färdvägar (objekt 5, 6, 8) där en, objekt 5, var hålvägsliknande men med skålad profil. Två av färdvägarna, objekt 5 och 8, sammanfaller med vägar på laga skifteskartan upprättad 1854 (FIGUR 2).

En större yta, centralt i utredningsområdet, är påverkad av täktverksamhet och dumpning av massor. Inom detta området finns även skräp, t ex ett bilvrak.

FIGUR 2. Laga skifteskarta, upprättad 1854. Objekt 5 och 8, vägar, sammanfaller med vägar i kartan. Ingen åkermark är markerad i kartan där objekt 1 och 2, områden med röjningsrösen, påträffades.

Åtgärdsförslag

Objekt 1 är i dagsläget svårbedömt (se Resultat, ovan), varför Jönköpings läns museum föreslår att området blir föremål för en arkeologisk utredning etapp 2. Syftet är att kunna visa/avfärda områdets vetenskapliga potential samt relation till närliggande lämningar, t ex den husgrund, RAÄ 432, med tillhörande fossil åkermark, RAÄ 433, som ligger strax Ö om objekt 1. Resultatet av utredningen etapp 2 ska ligga till grund för bedömningen om och i så fall hur stor del av lämningen som bör bli föremål för ytterligare åtgärder. Utredningen bör omfatta en noggrann ytkaraktärisering av området, i kombination med inmätning av alla fossila former, samt långschakt genom rösen och angränsande odlingsmark. För att utredningen etapp 2 ska kunna ligga till grund för kommande åtgärdsförslag, är det viktigt att objekt 1 omfattas i sin helhet.

Också för objekt 2 anser Jönköpings läns museum att arkeologiska åtgärder kan tillföra ytterligare möjligheter till tolkning och föreslår därmed en arkeologisk förundersökning. Denna bör omfatta en tydlig avgränsning av objekt 2 mot området i Ö (se ovan) samt en

noggrann ytkaraktärisering av området, i kombination med en noggrann inmätning av alla fossila former. Det är viktigt att förundersökningen i detta skede omfattar hela objekt 2. Utifrån resultaten av ytkaraktärisering och inmätning, bör mindre ytavbaning(ar) göras, inom hela eller delar av objekt 2, detta för att ytterligare karaktärisera området. Slutligen bör förundersökningen omfatta ett eller två långschakt dragna genom rösen och angränsande odlingsmark, för att fastställa den stratigrafiska bilden i området.

Vad gäller övriga objekt anser Jönköpings läns museum inte att arkeologiska undersökningar kan tillföra ytterligare möjligheter till tolkning av lämningarna, varför vidare åtgärder inte anses nödvändiga.

Länsstyrelsen beslutar i ärendet.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens tillstånd: 431-17601-08
 Jönköpings läns museums dnr: 48/09
 Beställare: Gislaveds kommun
 Fält- och Rapportansvarig: Moa Lorentzon
 Fältpersonal: Fredrik Engman, Moa Lorentzon
 Fältarbetsid: 09-04-16
 Län: Jönköpings län
 Kommun: Gislaveds kommun
 Socken: Båreryds socken
 Fastighetsbeteckning: Mossarp 1:31 m.fl.
 Belägenhet: Ekonomiska kartans blad 6D 0d,
 6D 1d
 Koordinater: X 6354650/Y 1365700
 Undersökningsyta: 330 000 m²
 Fornlämningsnummer: RAÄ 429

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Tryckta källor

Franzén, A. V. 2006. *Vägen om Gislaved. Arkeologisk utredning etapp 1, av ny vägsträckning för väg 27 förbi gislaved*. Arkeologisk rapport 2006:81. Jönköping.

Varenius, L. 1994. *Rv 27 - Förbi Gislaved. Kulturhistorisk förstudie av Henja och Hult byar*. Arkeologisk rapport 1994:3. Jönköping.

Arkiv

RAÄ:s digitala fornminnesinformationssystem, FMIS.

Kartunderlag

LMV:s digitala arkiv:

E4-9:3 Anderstorps socken, Henja nr 1–3, Laga skifte, 1854, Oskar Karl Ekström.

1950-talets Ekonomiska karta, skala 1:10 000, blad 6D 0d, 6D 1d.

Figurförteckning

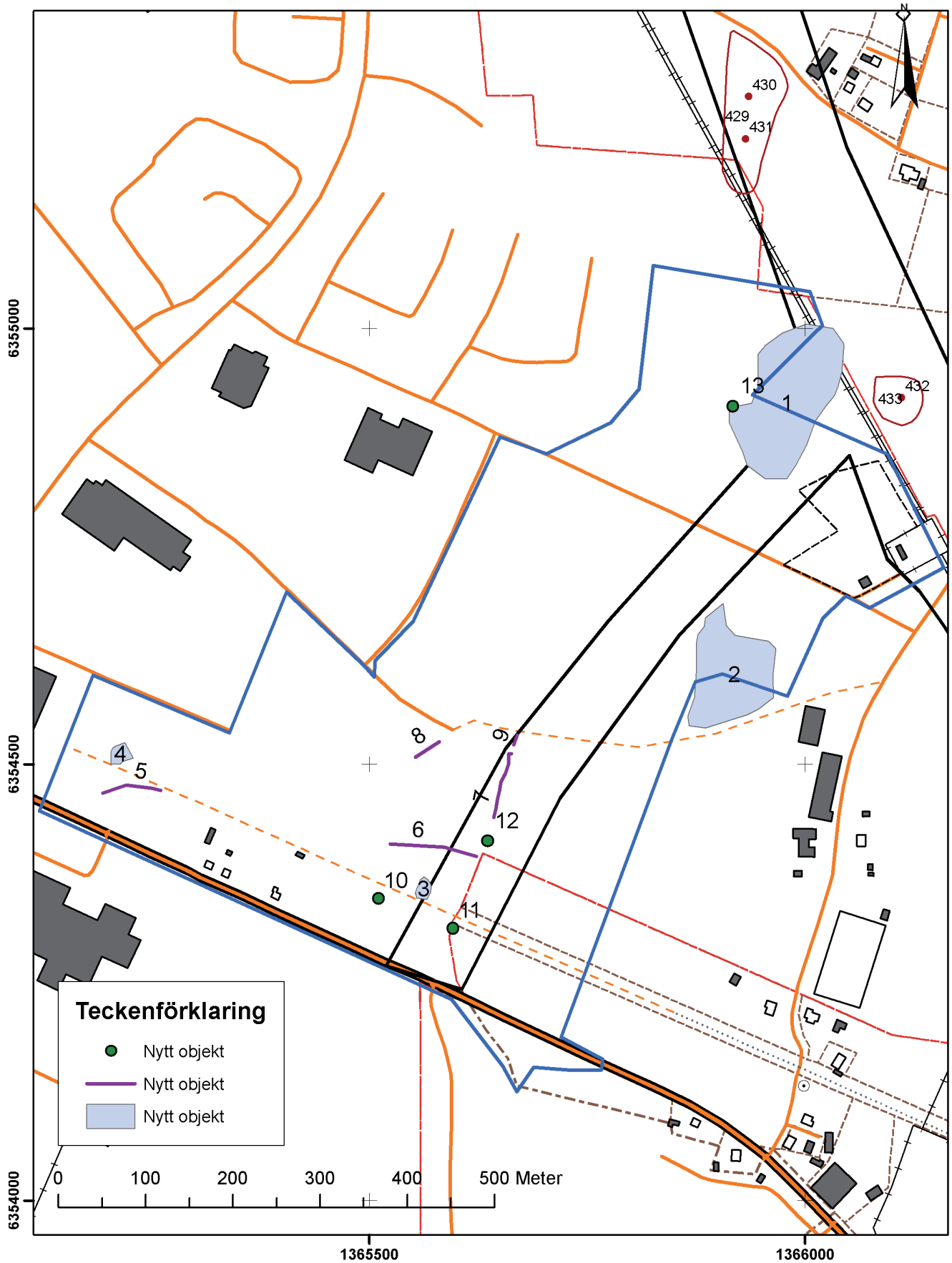
Figur 1. Utdrag ur ekonomiska kartans blad 6D 0d och 6D 1d. Skala 1:10 000

Figur 2. Laga skifteskarta, upprättad 1854. Objekt 5 och 8, vägar, sammanfaller med vägar i kartan. Ingen åkermark är markerad i kartan där objekt 1 och 2, områden med röjningsrösen, påträffades

Resultat från fältinventering.

Objektnr/ RAÄ-nr	Lämningstyp	Beskrivning	Antikvarisk bedömning	Åtgärdsförslag
RAÄ 429	Område med fossil åker.	Påträffad vid den särskilda utredningen 2006 och där bedömd som fast fornlämning. I FMIS införd som Övrig kulturhistorisk lämning, vilket bör ändras.	OBS! Fast fornlämning.	Berörs ej av nu planerad exploatering.
1	Fossil åker	Röjningsröseområde, ca 200 x 75–100 m (NNO–SSV), bestående av 15–20 röjningsrösen, vilka är 3–5 m i diam och 0,3–0,8 m h av 0,2–0,5 m st stenar. V om det markerade området är ett dike, möjligen är detta dike en åkeravgränsning. Beväxt med glest växande äldre granar och enstaka äldre och yngre lövträd, gräs.	Övrig kulturhistorisk lämning.	Arkeologisk utredning etapp 2.
2	Fossil åker	Röjningsröseområde, 145 x 25–90 m (N–S), bestående av ca 30 rösen, ca 3–5 m i diam, ca 0,1–0,3 m h, av 0,2–0,3 m st stenar, i S, i hagen, är rösena kraftigt övertorvade. I N är området beväxt m björksly, i S är hagmark med gräs. I S delen, hagmarken, går en vägbank genom området (N–S), ca 2,5 m br, ca 0,4 m h. Ö om området är ytterligare rösen med samma storlek, karaktär och steninnehåll.	Fast fornlämning.	Arkeologisk förundersökning.
3	Brott/täkt	Sandtäkt, oregelbunden, ca 20 m i diam, 1–1,5 m dj. Beväxt med ca 10 lövträd och småtallar.	Övrig kulturhistorisk lämning.	Ingen åtgärd.
4	Brott/täkt	Sandtäkt, oregelbunden, 26 x 20 m (NO–SV), 1–2 m dj, beväxt med ca 10 björkar, bärris.	Övrig kulturhistorisk lämning.	Ingen åtgärd.
5	Färdväg	Ca 70 m l (Ö–V) och 1,2–1,5 m br samt 0,1–0,4 m dj. Hålvägsliknande men med skålad profil. Finns med på laga skifteskarta år 1854 (Aktbeteckning E4-9:3). Beväxt med gräs, enstaka björkar.	Övrig kulturhistorisk lämning.	Ingen åtgärd.
6	Färdväg	Vägbank, 2,5–3 m br och 0,2 m h. Kantas av diken ca 1 m br och 0,4 m dj. Beväxt med gräs, enstaka björkar.	Övrig kulturhistorisk lämning.	Ingen åtgärd.
7	Hägnad	Stenmur, ca 80 m l och 1–2 m br och 0,5–1 m h av 0,2–0,7 m st stenar. Stenmuren övergår i S i dike ca 1 m br och 0,6 m dj.	Övrig kulturhistorisk lämning.	Ingen åtgärd.
8	Färdväg	Vägbank, ca 30 m l och 3–4 m br. Kantas av diken 1–1,5 m br och 0,5–1 m dj. Finns på laga skifteskarta från 1854 (Aktbeteckning E4-9:3). Beväxt med gräs, enstaka björkar.	Övrig kulturhistorisk lämning.	Ingen åtgärd.
9	Hägnad	Stenmur, ca 15 m l och 1 m br och 0,4–0,7 m h. Avslutas i N av grindhåll markerat med två grindstolpar av sten, 1,2 respektive 1,5 m h med järn för grind samt borrhål.	Övrig kulturhistorisk lämning.	Ingen åtgärd.
10	Brott/täkt	Sandtäkt, oregelbunden, ca 5 x 4 m (Ö–V), ca 1 m dj, beväxt med 2 björkar, löv- och gransly, bärris.	Övrig kulturhistorisk lämning.	Ingen åtgärd.
11	Hägnad	Grindstolpar, 2 stycken, granit, ca 1,3 resp. 1,6 m h, 0,5 m br vid basen, avsmalnande upptill, gångjärn i båda. Står på omse sidor av väg som finns med på ekonomiska kartan från 1950-talet.	Övrig kulturhistorisk lämning.	Ingen åtgärd.
12	Röjningsröse	Stentipp, oregelbunden, ca 6 x 4 m (N–S), 0,3 m h av 0,4–0,5 m st stenar.	Övrig kulturhistorisk lämning.	Ingen åtgärd.
13	Brunn/kallkälla	Kallkälla, rund, 3,5 m i diam och 0,8 m dj. Enstaka stenar synliga i kanterna och på botten. Beväxt med gräs.	Övrig kulturhistorisk lämning.	Ingen åtgärd.

Digital inmätning av påträffade objekt.

Arkeologisk rapport 2009:51
JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM